

Nekaj uvodnih besed o Pedagoškem leksikonu

9

Po dveletnem začetnem obdobju in poskusni izdaji pričenjamo na Pedagoškem inštitutu uresničevati idejo o dolgoročnejšem projektu *Pedagoškega leksikona* kot referenčne strokovne publikacije v slovenščini, ki širokemu krogu bralk in bralcev omogoča pregledno ter strokovno utemeljeno seznanitev s ključnimi pojmi vzgoje in izobraževanja.

Prvi zvezek predstavlja torej začetno, a že pravo leksikonsko publikacijo, katere osnovni namen je avtorska obravnava pojmov, ki izhajajo iz pedagoške tradicije, kakor tudi sodobnejših oz. za slovenski prostor prepoznanih relevantnih pojmov s področja vzgoje in izobraževanja. V tej obliki leksikon dobiva tudi končno enotno strukturo, ki odraža njegov temeljni namen kot strokovne publikacije ter predstavlja historično-problemsko obravnavo temeljnih pojmov vzgoje in izobraževanja v obliki daljših recenziranih sestavkov, ki upoštevajo načela znanstvenega pisanja. Vsako geslo ima tridelno zasnovo: (1) *Opis pojma*, kjer so v sumarni obliki predstavljeni pomen pojma, njegova najbolj uveljavljena definicija na širšem področju vzgoje in izobraževanja, nato še etimologija in uveljavljena raba v tujih jezikih; (2) *Leksikonska razlaga*, ki predstavlja osrednji del gesla ter vključuje historično in problemsko obravnavo pojma kot rezultata njegovega prenosa iz različnih miselnih ter kulturnih tradicij tako na ravni tematiziranja širšega družbeno-političnega konteksta, ki je sooblikoval nastanek pojma, kot tudi v smislu prikaza ožjih disciplinarnih zamejitev njegove rabe ter posebej relevantnih vidikov pojma na področju vzgoje in izobraževanja v slovenskem prostoru; (3) *Viri*, ki vključujejo seznam

najtemeljnejših in najrelevantnejših del, na katerih temelji geslo. Posebna pozornost je v tem okviru namenjena vključevanju morebitnih slovenskih prevodov in del v slovenskem jeziku.

Nemara je ena od odločilnih posebnosti *Pedagoškega leksikona*, ki jo velja omeniti ob njegovi prvi izdaji, prav obravnava temeljnih pojmov v obliki daljših avtorskih sestavkov. Ker so za naš prostor značilni predvsem terminološki slovarji oz. področni leksikoni, ki v obliki krajših zapisov poskušajo podati čim natančnejše definicije, bi se pristop z avtorskimi sestavki lahko marsikomu zdel nekoliko nenavaden ali celo nepremišljen. Predvsem zato, ker heterogenost in vsebinska odprtost, ki sta za tovrsten tip besedil značilni, intuitivno nasprotujeta nekaterim ustaljenim oblikam leksikonov, ki težijo k čim večji jasnosti in nedvoumnosti. Toda odločitev za tak pristop omogoča obravnavo pojmov in idej, ki ustreza namenu publikacije, to pa je predvsem pregledna seznanitev s ključnimi pojmi vzgoje in izobraževanja skozi problemski prikaz njihove kompleksnosti. Ta sega vse od terminoloških vprašanj in večpomenskosti pojmov do posebnosti njihovega razvoja (in spreminjanja) skozi čas ter različnih diskurzivnih rab. Da gre pri tem za ustaljeno obliko obravnave temeljnih pojmov, kaže tudi npr. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*,¹ ki nam je služila kot zgled. V njej gesla niso obravnavana le kot avtorski prispevki, katerih namen je predstaviti nek pojem v celoti, ampak je posamezno geslo mestoma obravnavano tudi z več prispevki in z različnih zornih kotov. Takšna obravnava gesel izhaja iz same narave konceptov in idej, ki na področju humanistike in dela družboslovja niso nedvoumni ter eksaktni, kar je sicer bolj značilno predvsem za področje naravoslovnih znanosti.

Enega od ključnih pogojev za uspešno delovanje tako ambicioznega projekta predstavlja zlasti pripravljenost strokovnjakinj in strokovnjakov za sodelovanje bodisi v avtorski bodisi v recenzentski vlogi. V ta namen smo v projektu oblikovali dvostopenjsko uredniško strukturo, ožji uredniški odbor in širši uredniški svet, ki ob klasičnih uredniških dejavnostih omogočata plodno strokovno razpravo o vsakokratnem izboru gesel ter avtoric in avtorjev, v drugi fazi pa zlasti podroben strokovni pregled prispelih besedil. Publikacija, ki je pred vami, je tako rezultat uspešnega sodelovanja širokega nabora slovenskih strokovnjakinj in strokovnjakov v različnih

1 Spletna stran enciklopedije: <https://plato.stanford.edu/>.

vlogah, ki so za pričujočo izdajo pomagali pripraviti šest novih gesel (»Avtonomija«, »Avtoriteta«, »Inkluzivnost«, »Inteligentnost«, »Kurikulum«, »Vzgoja«), skupaj s štirimi gesli, ki so bila objavljena že v poskusni izdaji (»Bildung«, »Kompetence«, »Paideia«, »Učenje«), vsa urejena po novem abecednem redu.

Kot sklepni del uvoda v prvo izdajo *Pedagoškega leksikona* v nadaljevanju poobjavljamo besedilo, s katerim smo uvedli poskusno izdajo (2023). Slednje besedilo je nastalo kot napoved rastoče leksikonske publikacije in ostaja njen veljavni temelj, kjer smo leksikon predstavili v kontekstu sorodnih poskusov in zgledov ter jasno opredelili njegov namen, načela izbora temeljnih pojmov in strukturo gesel. S ponovno objavo besedila »Zakaj potrebujemo novi leksikon na področju vzgoje in izobraževanja?« želimo poudariti pomen ter vlogo premišljenih izhodišč za razvoj tega referenčnega dela na področju vzgoje in izobraževanja.

Uredniški odbor (po abecednem vrstnem redu):

Sabina Autor, Igor Bijuklič, Damijan Štefanc in Janja Žmavc

Januar 2025